

Tal vid kyrkomötets öppnande, Uppsala domkyrka den 2 oktober 2018

Det talade ordet gäller

Kyrkomötets ordförande:

Ers majestät
Ers kungliga höghet
Ers Helighet
Landshövding
Ärade övriga gäster
Ärkebiskop
Biskopar
Ledamöter och medarbetare i kyrkomötet

Kära vänner,
Varmt välkomna till 2018 års kyrkomöte!

Nu samlas det nyvalda kyrkomötet till sina första fullödiga sessioner, det första året i den nya mandatperioden. Det är glädje och förväntan i luften! Här är Svenska kyrkans högsta beslutande organ, det direktvalda parlamentet, med 251 ledamöter, fjorton biskopar, så många stimulerande gäster och en stor intresserad allmänhet.

Etthundrasexton ledamöter och tre biskopar är nyvalda. Ni är särskilt varmt välkomna! Ni har ett särskilt uppdrag: Att med friska ögon och skarpa tankar se på kyrkomötet. Att berika dialogen med era erfarenheter och idéer. Att aldrig finna er i att vi gamla bara svarar ”så här har det alltid varit”. Vi som är omvalda, vi delar uppdraget att vara just välkomnande – att guida i hus och stad, att bjuda in till gemenskap, att ta ansvar så att ingen är ofrivilligt ensam.

Ja, vi är valda i förtroende – vi ledamöter i kyrkovalet, ni biskopar i särskilda biskopsval. Enligt kyrkoordningen delar vi ansvaret för Svenska kyrkans nu och framtid.

Med inspiration och kraft från nära en miljon människor som deltog i kyrkovalet ska vi ta oss an frågorna; de jordnära och viktiga, hur Svenska kyrkan på nationell nivå kan stärka och främja människornas arbete lokalt i församlingar och pastorat, de stora och eviga frågorna, hur det kristna budskapet kan nå fram till och beröra många, många människor i deras liv och vardag, här hemma i Sverige och på jorden.

I kyrkans demokrati kan alla som vill bilda nomineringsgrupper och föra fram sina idéer och kandidater. Väljarna väljer. Väl här, i arbetet i Uppsala, behöver vi inte – som i Sveriges riksdag – fundera på om blockpolitiken ska leva eller dö, för här har den aldrig slagit rot.

I kyrkomötet möts vi för att vi är kristna och för att vi vill den Svenska kyrkan väl. Stjärnbilderna, konstellationerna, är många – och varierande: Nomineringsgrupper, utskott,

intressen, yrkesidentiteter, ibland kanske ålder. I grunden är vi valda för att företräda människorna i våra stift. Det betyder inte att det saknas skiljelinjer i kyrkomötets sakfrågor. Tvärtom. Det är ju olika synsätt som motiverar att vi är så många som möts.

På sätt och vis började kyrkomötet redan igår, med Ungas Forum, där unga ledamöter från De ungas kyrkomöte mötte många av oss från kyrkomötet. Ungas Forum infördes under förra mandatperioden och ger idé- och kunskapsflöden från den unga generationen. Här i kyrkomötet har vi i år inbjudit ordföranden i Svenska kyrkans unga att tala redan vid invigningen.

Från oss tre i kyrkomötets presidium, kommer här tre önskningar: Se varandra. Bygg förtroende och respekt. Var rädda om varandra.

- - -

Hur kommer du att tänka den dag när du inser att du måste lämna ditt hem? Du måste övertyga din allra käraste att följa med, du måste förklara flykten för egna eller grannars barn, du måste välja vilka papper och saker som är så viktiga att du ska bära dem med dig.

Det kommer inte att hända mig, tänker några av oss, så aningslöst. Det händer inte här, i vårt trygga välfärdsland.

Just det hände i somras, här i vårt Sverige. Sommaren var på många sätt ljuvlig – solig och vänlig. Hettan skapade samtidigt extrem torka och få, men dramatiska, åskväder med blixtnedslag som tände skogsbränder av aldrig tidigare skådat slag. Elden härjade fram med enorm kraft, förtärde allt i sin väg.

Människorna i byarna Ängra, Enskogen och Kårböle fick någon timme på sig att fly. Tre hundra människor i Färila socken i Hälsingland tvingades att lämna sina hem. De visste inte om de skulle återse sina hus och gårdar. De visste att under hela deras levnad kommer landskapet i hembygden att vara förändrat. När elden väl är släckt och brandskadad skog bortforslad, ska tre generationer människor arbeta med de träd som ånyo planteras.

Svenska kyrkan bestod provet. Ännu en gång. Genom våra pastorat Ljusnan, Härjedalen, Lima-Transtrand och säkert många fler, var Svenska kyrkan självklart närvarande, på plats bland evakuerade, bland branddrabbade skogsägare, bland frivilliga och förstas alla professionella i brandbekämpningen. I nöd och lust, sådant är kyrkans löfte. Människorna på flykt kunde lyckligtvis åter flytta hem.

För andra medmänniskor, i andra länder och andra världsdelar, ger uppvaknandet just i dag insikten att ingen annan väg finns än flyktens. Terror, krig, hunger eller naturkatastrofer föröder deras tillvaro, hotar livet självt.

För dem är flykten ännu mera oviss. De vet inte om de någonsin kommer att kunna återvända till sina hem, sina hembygder, sina länder. De förlorar – på allvar – fotfästet.

För oss som kristna, finns bara ett svar. Gud skapade människan till sin avbild. Varje människa! Alla människor har lika värde, och alla har vi förutsättningar att utveckla godhet, alla har vi rätt till frihet och värdighet. Din rätt till liv och till utveckling förutsätter min – och alla andra människors – respekt.

För exakt sjuttio år sedan samlade sig jordens länder till deklarationen om mänskliga rättigheter. Med enkla och trygga ord – gemensamt över politiska och religiösa gränser – skrivs så starkt: Att alla människor är lika i värde och rättigheter. Att var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet. Att var och en har rätt till tankefrihet och religionsfrihet.

Besöket här i kyrkomötet av Hans Helighet Ignatius Aphrem II manifesterar Svenska kyrkans samverkan med kyrkor som verkar i sammanhang där kristna förföljs. Patriarkens folk tillhör den del av kristenheten som har lidit mycket, inte minst under de senaste årens blodiga förföljelser. Situationen för Mellanösterns kristna berör oss djupt, och Svenska kyrkan agerar kraftfullt till stöd på många sätt. Här i Sverige är Syrisk ortodoxa kyrkan den största ortodoxa kyrkan och sedan länge helt etablerad – en kyrka, här för att stanna och en viktig del av svensk kristenhet. Patriarkens besök är ett tecken på den djupa samhörigheten mellan våra kyrkor.

Frågor om tro och religionsfrihet ställs på sin spets också här hemma i vårt land. Hatet mot judar tar sig fasansfulla uttryck i brandbomber, kastade mot tonåringar, samlade i gemenskap. På sina håll förs högljudd debatt om hur våra nya svenskar, bland dem många muslimer, kommer att förändra samhället, till det sämre. Rektorer flyttar skolavslutningar från kristna kyrkorum för att intyga att skolan är religiöst neutral.

Flera gånger har jag uttryckt glädje över att så många människor deltog i kyrkovalet och att vi som valdes kan bäras av deras entusiasm.

Häromdagen tittade en kvinna på mig, med stora allvarsamma ögon, och sa: ”Glöm inte alla oss som röstade av rädsla. Vi är rädda för att något håller på att gå sönder i vårt samhälle. Vi orkar inte med att människa ställs mot människa, i samma stad eller by, bara för att vi tänker – eller tror – olika. Vi röstade, för vi vill att Svenska kyrkan ska vara ett kitt som håller ihop samhället, med tydliga kristna grundvärderingar om människors likavärde, och samtidigt med öppenhet och relationer också till dem som hör hemma i en annan religion. I grunden är vi ju alla människor, och i lokalsamhället behöver vi kunna fungera tillsammans.”

Kanske är det just här som kyrkomötet – och hela Svenska kyrkan – har en av sina största utmaningar och möjligheter. Att med trygg tillit i vår kristna tro navigera i ett Sverige som blir allt mer mångkulturellt och därmed mångreligiöst.

Den som känner sig själv väl, behöver inte vara rädd att blåsas omkull av andra. Ja, talesättet tillskrivs Gandhi. Som kristna och som kyrka kan vi inte acceptera att någon förföljs för sin tros eller övertygelses skull. Svenska kyrkan måste fortsätta att stå upp mot antisemitism. Vi måste fortsätta att föra dialog över tros- och religionsgränser. Vi måste fortsätta vårt eget missionsuppdrag i Sverige, att hängivet och på spännande sätt inbjuda till kristen tro. Samtidigt!

*Han är som ett träd
planterat nära vatten –
det bär sin frukt i rätt tid,
aldrig vissnar bladen.*

Psaltarens första psalm liknar den som lever i gudsförtröstan med ett träd. Så kan vi också se på hela kyrkan – och på vårt kyrkomöte.

Med rottrådar fästa i groningsgrunder runt om i vårt vidsträckta land och i Svenska kyrkan i utlandet, bildar vi en gemenskap som samlat – och friskt – leder fram till den öppna, vitt förgrenade trädkronan. I samspel med omvärlden skapar vi utveckling som kan bära livet självt.

2018 års kyrkomöte är öppnat.

Karin Perers, kyrkomötets ordförande

Ärkebiskopen:

Ers majestät, Ers kungliga höghet, Your Holiness, herr landshövding, honored guests/ärade gäster, kära ordförande, biskopar och ledamöter i kyrkomötet – systrar och bröder i Kristus!

Varmt välkomna till årets kyrkomöte! Ett särskilt välkommen till er som är nya för denna mandatperiod!

Dopet och demokratin

Här sitter ni nu därför att ni har blivit invalda med medlemmars förtroende och via en nomineringsgrupp. Så är det. Därför att vi vet inget bättre mänskligt styrelseskick än demokratin. Men egentligen sitter vi här av ett djupare skäl: därför att *vi är döpta!* Dopet är grunden för uppdraget att vara en del i Svenska kyrkans högsta beslutande organ. Innan nomineringsgrupper kunde sätta era namn på sina listor är det Jesus Kristus som har kallat er till ett liv i tro, tillit och kärlek. Till den kallelsen hör också att oförtröttligt be för vår värld och för kyrkans liv och arbete i denna värld.

Vårt eget samhälle står just nu inför större politiska prövningar än på flera decennier. Hot mot demokratin har uppmärksammats och det ställs frågor om hur demokratin kan utvecklas. Det ger anledning att rikta blicken på demokratin i vår kyrka. Knappast någon organisation i Sverige kan mäta sig med oss när det gäller att fostra människor i demokratiskt arbete och ansvar. Det pågår ständigt i församlingar och stift och det sker på ett respektingivande sätt i Svenska kyrkans ungas regi. Det är bra om vi i allt mindre utsträckning ser ungdomars inflytande som ett spår vid sidan om det ordinarie demokratiska arbetet och istället, i likhet med Lutherska världsförbundet, alltid gör unga människor delaktiga i våra beslutsorgan.

Klimatet

I den exceptionella sommarens spår följde torka, bränder och nödslakt. Men också insikten att även ett av de mest välorganiserade länderna i världen inte klarar sig på egen hand utan behöver hjälp från andra länder. EUs positiva betydelse blev konkret samtidigt som klimatförändringarnas skrämmande perspektiv kröp närmare in på skinnet. Upplevd klimatångest och klimatskuld kommer att utmana prästers och diakoners självvärdskompetens. Det som vårt biskopsbrev om klimatet sa för fyra år sedan sägs nu äntligen också i sekulära medier: bred samverkan av allt som är uttryck för mänsklig värdighet är nödvändig.

Svenska kyrkans klimatarbete har flera gånger fått positiv uppmärksamhet i FN-sammanhang. Det är glädjande men absolut ingen anledning att vila på lagrarna. Vi förvaltar mycket mark och kapital. Vi förvaltar ett kärleksbudskap som tvingar oss till trovärdighet i vårt handlande som kyrka, som kristen gemenskap och som individer. Hur lever vi som skapade medskapare? Hur förvaltar vi? Hur förändrar vi vad, hur och hur mycket vi konsumerar och producerar? Hur lever vi både vårt vanmäktiga beroende av skapelsen och vår makt över den?

Internationell ekumenik

Om några veckor blir Uppsala på nytt mötesplats för den stora ekumeniska världen. Femtio år efter den viktiga generalförsamlingen för Kyrkornas världsråd 1968 är Svenska kyrkan nu värd för generalförsamlingen av ACT-alliansen, för Kyrkornas världsråds exekutivkommitté och för det vi kallar den ekumeniska helgen.

Kyrkornas världsråd har hunnit bli en jubilerande sjuttioåring vars arbete och röst har blivit omistliga för kyrkorna och för världen. ACT, Action by Churches Together, är betydligt yngre. Grundad så sent som 2010, har den nu hunnit växa till en allians av 146 kyrkor och trosbaserade organisationer som är verksamma i över hundra länder och som verkar för positiv och långsiktig förändring för fattiga och marginaliserade människor. Vi är en stor och engagerad medlem i dessa rörelser. Och vi är också lite speciella i och med att i vår kyrka är det internationella arbetet integrerat snarare än förlagt till en separat organisation.

När vi möts i den världsvida kyrkan blir det så tydligt att vi delar livets och världens utmaningar med varandra, även om våra konkreta livsomständigheter skiljer sig mycket. Just nu får vi uppleva detta igen genom besöket av Hans Helighet, Patriark Ignatius Aphrem II. Den ekumeniska kristenhetens energi och engagemang blev också tydligt helt nyligen i Rom, när Kyrkornas världsråd och Vatikanen bjöd in tvåhundra representanter från hela världen för att diskutera främlingsfientlighet, rasism och populistisk nationalism i den globala migrationens kontext.¹ Där fick jag förresten höra att den engelska översättningen av rapporten *En tid av möten* om arbetet med asylsökande och nyanlända i Svenska kyrkans församlingar 2015–2016 kommer till flitig användning i internationella sammanhang.²

Mycket på romkonferensen handlade om att hitta goda förhållningssätt till de rädslor och hot som finns, t ex när det gäller förluster av säkerhet, ekonomisk standard och kulturell identitet. Tillsammans formulerades ett längre uttalande. Där sägs klart och tydligt att rasism är en synd (6c). Att rädsla behöver erkännas, men att den populistiska berättelsen om hat kan och ska bemötas med en berättelse om kärlek (8b). Kyrkor är kallade att vara platser för minne, hopp och kärlek (13e). Med den utgångspunkten säger uttalandet:

Att hävda att kristna värderingar eller samfund skyddas genom att stänga dem ute som söker tillflykt mot våld och lidande är oacceptabelt, underminerar det kristna vittnesbördet i världen och upphöjer nationella gränser till avgudar (7b) ...

Utifrån bekännelsen till Jesu Kristi Gud betonade konferensen vikten av att *kyrkorna utövar ledarskap genom att väcka den nödvändiga medvetenheten bland kristna om vissa teologiers delaktighet i främlingsfientlighet och rasism och radikalt tar avstånd från sådana teologier, samt att kyrkan axlar sin roll fullt ut som samvetets väktare i samband med detta (12c).*

Att vara kristen är att gå mot strömmen, sa Påve Franciskus till konferensens deltagare och uppmanade oss alla att reagera mot växande misstänksamhet, rädsla och förakt mot andra människor, och mot politiker som spelar på sådan rädsla och hat. Eller som en katolsk biskop uttryckte det: ”Det är viktigt att vi bidrar med det som vi är övertygade om är rätt och inte utgår från det som kan anses vara acceptabelt.” I detta behöver vi både lyhörd ödmjukhet och kraftigt mod!

Kyrkans liv och lärande

Programmet *En värld av grannar* – interreligiös praktik för fred har kommit igång på allvar. Det samlar goda exempel och ska utveckla och fördjupa relationerna mellan samfund och trosbaserade organisationer som arbetar för social och andlig hållbarhet i såväl Sverige som Europa. Det är speciellt för programmet att det börjar med ett fokus på det praktiska arbetet

¹ För konferensens uttalande i sin helhet: <https://www.svenskakyrkan.se/nyheter/uttalande-fran-konferens-om-framlingsfientlighet-rasism-och-populistisk-nationalism>

² Tillgänglig för kostnadsfri nedladdning: <https://webbshop.svenskakyrkan.se/en-tid-f%C3%B6r-m%C3%B6tena-time-of-encounters>

på gräsrotsnivå snarare än med dialogen på ledningsnivå. Våra medarbetare har vid det här laget knutit kontakter i ett flertal europeiska länder från Skottland till Grekland och Ungern. Berättelserna de kommer hem med är omvälvande och skakande, både när det gäller det fantastiska arbetet som görs och svårigheterna som finns.

Tro kan rädda liv. Därför är jag glad att vår gemensamma satsning på undervisning och lärande tagit några rejäla kliv framåt. Idag är det inte bara i samhället i allmänhet som kunskapsnivån i frågor om tro är låg. Också bland oss själva, i kyrkan, finns stora behov. Glädjande nog sker det redan mycket gott arbete i stift och församlingar, men ett gemensamt helhetsgrepp saknas ännu. Med tanke på vad situationen kräver behöver vi tillsammans nå längre, något som tidigare kyrkomöten också uppmärksammat och bejakat.

I nära samråd med biskoparna har Lärandeteamet lyssnat in erfarenheter i alla stift. En arbets- och referensgrupp har bildats. I samverkan med stift och församlingar går arbetet nu vidare. Målet är ett gemensamt program som lokalt kan se olika ut, men som ändå kan kännas igen i hela landet. Lika självklart som simskolan, minst lika känt som konfirmationen!

Som kyrka kan vi aldrig låta bli att berätta om vad vi sett och hört. För Gud ”har räddat oss och kallat oss med en helig kallelse, inte på grund av våra gärningar utan genom sitt beslut och sin nåd, som han skänkte oss i Kristus Jesus redan före tidens början”, som Bibeln säger (2 Tim 1:9).

Må Guds goda ande ge oss den ödmjukhet och det mod som behövs för att fullfölja denna vår kallelse!

Ärkebiskop Antje Jackelén